

Aktiebolagsrättsliga axplock

En botanisering bland ny och kommande lagstiftning och ny praxis på associationsrättens område

Professor Erik Nerep

Adj. professor Carl Svernlöv

Göteborgs Domarakademi

Nyheter från EU

Ändringar i aktieägarrättighetsdirektivet

- Identifiering av aktieägare, genomlysning av förvaltarägda aktier
- Reglering av institutionella ägare, krävs bl.a ägarpolicy
- Stämman ska rösta om ersättningsriktlinjer och ersättningsrapport
- Större möjlighet påverka närståendetransaktioner
- Informationsöverföring till aktieägare, reglering av intermediärer
- Regler för s.k. proxyrådgivare om insyn och intressekonflikter
- Reglerna fortfarande inte färdigförhandlade; rådsarbetsgruppsmöten kommer att hållas i oktober-november; en överenskommelse kan som tidigast väntas i vinter

EU: Privata europabolag/SUP-bolag

- Förslaget om privata europabolag drogs tillbaka (efter blockering i Rådet)
- Kommissionen kom under våren 2014 med ett nytt förslag för ny bolagsform (direktiv) om SUP-bolag:
 - Sverige nu negativt till SUP-bolag
 - Förslaget behandlas fortfarande i EP:s utskott för rättsliga frågor (JURI)
 - Därefter inleds trepartssamtal Rådet/Parlamentet/Kommissionen

EU: Könskvotering i börsbolag

- Röstades igenom i parlamentet
- Har blockerats i Rådet (Tyskland)
- Förslaget får betraktas som dött

Nyheter från Sverige

Ds 2015:25 Ändamålsenligt minoritetsskydd

- En minoritet ska kunna begära direkt hos Bolagsverket att en särskild granskare utses utan att frågan dessförinnan har behandlats på stämman
- Särskild granskning i ett bolag eller en förening ska kunna omfatta förhållanden i dotterföretag
- Aktieägare som har begärt granskning ska i undantagsfall kunna bli kostnadsansvarig, om granskningen varit uppenbart obehövlig

Ds 2015:25 Ändamålsenligt minoritetsskydd

- I ett förslag eller en begäran om särskild granskning ska det anges vad som ska granskas, skälen för granskning och den tidsperiod som granskningen ska omfatta
- Granskningsuppdraget ska inte få omfatta tid efter det att den särskilda granskaren har utsetts

Ds 2015:25 Ändamålsenligt minoritetsskydd forts.

- Möjlighet att i bolagsordningen ange att en tvist om inlösen av minoritetsaktier ska prövas i allmän domstol
- Möjlighet för aktieägare att i skiljetvister om inlösen komma överens om antalet skiljemän och om förfarandet för hur de utses
- Ny bestämmelse om att majoritetsaktieägaren ska stå för ersättningen till en sådan god man som utsetts att bevaka minoritetsaktieägarnas rätt också när den gode mannen för talan mot en skiljedom eller dom om inlösen

Ds 2015:25 Ändamålsenligt minoritetsskydd forts.

- Ganska positivt mottagande bland remissinstanser för förslag om ssk granskning; mer blandad mottagning för inlösenfrågor (bl.a. gode mannens kostnader)
- Av resursskäl har inget arbete påbörjats än, "så småningom"

Prop. 2015/16:3

- Ändringar i ÅRL som bl.a. förenklar redovisning för mindre företag
- Kraven på upplysningar i noter ges en tydligare struktur och begränsas för mindre företag
- Principen att information som inte är väsentlig kan utelämnas har uttryckts som en generell regel
- Ny lag om rapportering av betalningar till myndigheter från större företag verksamma i utvinningsindustrin eller inom avverkning av naturskog
- Trädde i kraft den 1 januari 2016

Prop. 2015/16:4. Ny föreningslag

- Omarbetad lag, baserad på ABL
- I huvudsak endast modernisering
- Möjligheterna till kapitalanskaffning förbättras (investerande medlemmar möjliggörs)
- Kapitalskyddet förstärks genom regler om värdeöverföringar motsv. ABL

Prop. 2015/16:4. Ny föreningslag forts.

- Föreningens verksamhet ska i ökad utsträckning kunna bedrivas i ett delägt företag
- Möjligheterna att kommunicera elektroniskt med medlemmarna vidgas
- Tydligare regler om medlemsförteckning införs

Prop. 2015/16:4. Ny föreningslag forts.

- Beloppsbegränsningen när det gäller förlagsinsatser från andra än medlemmar tas bort
- Reglerna om föreningsstämman och styrelsen moderniseras och det blir enklare att ändra stadgarna samt besluta om likvidation och fusion
- Trädde i kraft 16 juli 2016

Prop. 2015/16:5. Krishanteringsdirektivet

- Krishanteringsdirektivet innebär att det införs ett ramverk för s.k. **resolution**
- Resolution är ett särskilt förfarande under statlig kontroll för rekonstruktion eller avveckling (resolution) av finansiell verksamhet i kreditinstitut och värdepappersföretag samt företag som ingår i samma koncern som sådana företag
- Centralt i processen är att företagets ägare och långivare, snarare än staten, ska bära eventuella förluster i företaget

Prop. 2015/16:5. Krishanteringsdirektivet

- Bestämmelserna har föranlett vissa ändringar i ABL, bl.a.
 - 17:2 ABL – ny form av värdeöverföring har införts
 - 7:20, 55a ABL – kortare kallelseförfarande (10 dagar) vid resolution
 - 25:4a – information om likvidation i bolag som omfattas av resolution
 - 25:10a – förbud mot likvidation om bolaget är eller ska vara i resolution
- Trädde kraft 1 februari 2016

Allmänna regler

17 kap. 2 § ABL - aktieägarskyddsregel

Värdeöverföring från aktiebolaget får endast ske enligt bestämmelserna i ABL om:

1. vinstutdelning,
 2. förvärv av egna aktier,
 3. minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, och
 4. gåva som avses i 5 §
 5. i ett avtal om koncerninternt finansiellt stöd som godkänts enligt 6 b kap. 6 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller 8 b kap. 6 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.
- Förtäckt värdeöverföring kräver **samtliga aktieägares samtycke**

Prop. 2015/16:10. Värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument

- Den 17 september 2014 trädde Europa-parlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i EU och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012 i kraft
- Vissa följdändringar i ABL m.m.
- Nytt namn på lagen: Lag (1998:1479) om *värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument*

Prop. 2015/16:10. Värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument forts.

- Föranleder ändring av skrivning i bolagsordningen i avstämningsbolag (ej obl.!)
- Avstämningsbolag måste teckna avtal med en värdepappers-central (t.ex. Euroclear) om ansvar för aktieboken och anmäla till Bolagsverket vald VPC senast 1 mars 2017
- Annars övergår ansvaret för aktieboken på företagets styrelse
- Trädde i kraft 1 mars 2016

Prop. 2015/16:162

- Ändringar i 8:e direktivet COM(2011) 778 (gäller alla bolag) och helt ny förordning COM(2011) 779 (gäller PIE)
- Ändringar i 8-9 kap. ABL och Revisorslagen
- Revisorslagen
 - Definition av företag av allmänt intresse (PIE)
 - Börsnoterade bolag (reglerad marknad)
 - Banker, försäkringsbolag

Prop. 2015/16:162 forts

– Revisorslagen

- RN nya befogenheter
 - "Gryningsräder", kontroll på plats
 - Sanktionsavgift upp till 10 MSEK
- "Karantän" för revisorer innan man får bli styrelseledamot
- Nya jävsregler – utvidgat revisorsjäv
- I PIE får en revisor inte utföra vissa tjänster som identifierats i förordningen (undantag för skatterådgivning i mindre omfattning)

Prop. 2015/16:162 forts

- Ändringar i ABL
 - 8 kap. 49 § ABL – ska finnas revisionsutskott (el styrelsen) i PIE
 - Utvidgad roll för revisionsutskottet – övervaka att den som lämnar finansiell rapportering har självständighet och integritet
 - Revisionen ska ske med "professionell skepticism"
 - Ändringar i revisionsberättelsen – väsentliga kritiska punkter, risker m.m., ssk m avseende på "going concern"
 - Ny regel i 9 kap. 8 § ABL – kontraktsbestämmelse om viss revisor är ogiltig

Prop. 2015/16:162 forts

– Byrårotation

- Byrårotation: I PIE får ett registrerat (EES-) revisionsföretag kvarstanna som revisor i max 24 år på vissa förutsättningar
- För annan revisor i PIE än ett registrerat (EES-) revisionsföretag gäller en mandattid om max 7 år

SOU 2016:34 Revisorns skadeståndsansvar

- "[Det finns] i nuläget inte anledning att göra några mer genomgripande förändringar"
- Företag och företagens revisor föreslås kunna avtala om ansvarsbegränsning avseende det associationsrättsliga skadeståndsvaret
- Jämkningsregeln föreslås förtydligas genom att ange att ansvarsfördelningen mellan bolagsorganen kan beaktas
- Bolagsstyrningsrapporten ska ange om det finns D&O-försäkring

"Leo-lagen" (16 kap. ABL)

- Ändringar i 16 kap. ABL (Ds 2011:21) nedlagd
- Ny framställan från Kinnevik
- Morgan Johansson har sagt att man bör se över reglerna – kan eventuellt komma att behandlas samtidigt med ändringar i anledning av införandet av ändringar i aktieägares rättighetsdirektivet
- Kan ev bli ett de **minimis**-undantag, men det finns inget ärende öppet kring detta

Könskvotering i börsbolag?

- "Om inte minst 40% av vardera könet i svenska börsbolag år 2016 kommer lagförslag"
- Efter stämmosäsongen 2016 uppnåddes knappt 32%
- Ds 2016:32 Jämn könsfördelning i bolagsstyrelser
 - minst 40% av stämموvalda styrelseledamöter i aktiemarknadsbolag och helägda statliga bolag ska vara av vardera kön senast vid årsstämman 2019
 - "sanktionsavgift" för bolag som inte uppfyller kravet som beror på storlek, lägst 250 000 och högst 5 000 000 kr
- Osäkert parlamentariskt läge

Nya regler om hållbarhetsrapportering och mångfaldspolicy

- Från och med räkenskapsåret som inleds närmast efter den 31 december 2016 införs nya krav på:
 - **Hållbarhetsrapportering** för stora företag och koncerner
 - Upplysning om den **mångfaldspolicy** som tillämpas i fråga om styrelsen, för stora noterade företag
- Lagstiftningen gör det tvingande att lämna en rapport – styrelsens ansvar
- Om företaget inte följer någon policy i en eller flera frågor ska rapporten innehålla en motiverad förklaring till detta ("**följ eller förklara**")

Hållbarhetsrapportering – Företag som berörs

Stora företag och sådana koncerner – om företaget uppfyller **mer än ett** av följande villkor, för vart och ett av de **två senaste räkenskapsåren**:

- Genomsnittligt antal anställda under räkenskapsåret om mer än 250 personer
- Balansomslutning om mer än 175 MSEK
- Nettoomsättning om mer än 350 MSEK
- Behöver inte lämnas om moderföretag i koncernen lämnar en rapport under förutsättning att rapporten omfattar dotterföretagets verksamhet
- Utländskt moderföretags rapport kan användas om den uppfyller kraven

Hållbarhetsrapportering – Stora företag

Alla företag som uppfyller storlekskraven

- Aktiebolag
- Ekonomiska föreningar
- Ideella föreningar
- Stiftelser som enligt bokföringslagen (1999:1078) är skyldiga att upprätta årsredovisning
- Omfattar även s.k. företag av allmänt intresse, d.v.s. företag på reglerad marknad, banker och kreditmarknadsföretag och försäkringsföretag – men bara om de uppfyller storlekskraven (jmf SOU)

Hållbarhetsrapport

”Hållbarhetsrapporten ska innehålla de hållbarhetsupplysningar som behövs för förståelsen av företagets utveckling, ställning och resultat och konsekvenserna av verksamheten, däribland upplysningar i frågor som rör miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption. Rapporten ska ange

- 1. företagets affärsmodell,*
- 2. den policy som företaget tillämpar i frågorna, inklusive de granskningsförfaranden som har genomförts,*
- 3. resultatet av policyn,*
- 4. de väsentliga risker som rör frågorna och är kopplade till företagets verksamhet inklusive, när det är relevant, företagets affärsförbindelser, produkter eller tjänster som sannolikt får negativa konsekvenser,*
- 5. hur företaget hanterar riskerna, och*
- 6. centrala resultatindikatorer som är relevanta för verksamheten.*

Rapporten ska även, när det är lämpligt, innehålla hänvisningar till och ytterligare förklaringar av de belopp som tas upp i årsredovisningen.

Om särskilda riktlinjer har tillämpats vid upprättandet av rapporten, ska det anges vilka dessa riktlinjer är.

Om företaget inte tillämpar någon policy i en eller flera av frågorna i första stycket, ska skälen för detta tydligt anges.”

Upplysningar om mångfaldspolicy

- Smalare grupp berörda företag – stora noterade bolag
- Syftar till att öka mångfalden i styrelser
- Kan tillämpas under valberedning, val av styrelseledamöter och introduktion och vidareutbildning av styrelseledamöter
- Del av bolagsstyrningsrapporten
- Om bolaget inte tillämpar någon mångfaldspolicy ska skälen för det anges ("följ eller förklara")

Upplysningar om mångfaldspolicy - innehåll

Upplysningarna ska omfatta:

- En beskrivning av den mångfaldspolicy som tillämpas i fråga om bolagets styrelse, avseende t.ex. ålder, kön, utbildnings- eller yrkesbakgrund
- Målet med policyn
- Hur policyn har tillämpats under året
- Resultaten
- Om Kodens regler om styrelsens sammansättning utgör den mångfaldspolicy som tillämpas, ska bolaget upplysa om det

Penningtvättsdirektivet SOU 2016:8

- Finansinspektionen och Financial Action Task Force ställer höga krav på identifiering av yttersta huvudmän
- En ny lag om registrering i syfte att förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism ska införas
- Lagen ska ställa krav på juridiska personer att känna till sina ”verkliga huvudmän” och befordra den informationen till ett centralt register hos BV
- Vissa undantag, bl.a. statliga, noterade, dödsbon
- F.n. under beredning; införs senast 26 juni 2017

Ny praxis

Klander

Stockholms TR dom 8 mars 2016 i mål T 12491-13

- Minoritetsägare (17%) hade väckt talan mot stämmas beslut att ge styrelsen i uppdrag att träffa en förlikning
- Syftet med förlikningen var att “rädda vad som räddas kunde” efter att en aktieägare frånhänt ett dotterdotterbolag tillgångar i Ryssland
- Aktieägaren vann på 4 olika grunder

Personligt ansvar

Ansvarsfrihet

- Fick Wolf och Sundström ansvarsfrihet eller ej?
- Lagtexten är visserligen inte ett under av klarhet, men den förhärskande rättsvetenskapliga uppfattningen är att en minoritet med minst 10 % av kapitalet kan **förhindra** att ansvarsfrihet beviljas
- Enligt lagtexten står det styrelsen eller en aktieägarminoritet fritt att efter egen bedömning väcka talan mot en styrelseledamot eller VD som har nekats ansvarsfrihet

4
Redaktör: Johan Östberg debatt@di.se Telefon 08-573 65

Nej, de fick inte ansvarsfrihet på stämman

På Di Debatt den 8 april framfördes synpunkter på hur beslut om ansvarsfrihet i Swedbank ska tolkas. Lagtexten är visserligen inte ett under av klarhet, men den förhärskande rättsvetenskapliga uppfattningen – vilken jag delar – är att en minoritet med minst 10 procent av kapitalet kan förhindra att ansvarsfrihet beviljas.

NJA 2015 s. 359 Emtunga Offshore

- Bristtäckningsansvar har inte ansetts kunna aktualiseras när ett helägt dotterbolag lämnat s.k. koncernbidrag till moderbolaget genom nedsättning av en fordran på moderbolaget
- Även fråga om betydelsen av att något yttrande enligt 18 kap. 4 § ABL inte lämnats av dotterbolagets styrelse inför beslutet om koncernbidrag

Låneförbud

Vissa grunder

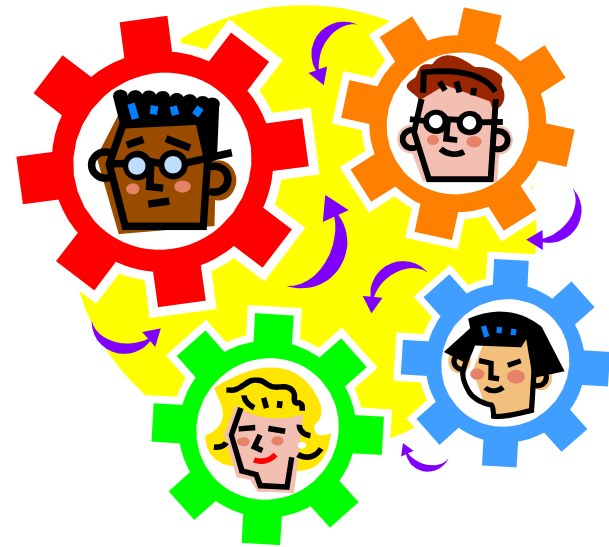
- Två olika förbud
 - Det allmänna låneförbudet 21 kap. 1 § ABL
 - Det särskilda låneförbudet (förvärvslåneförbudet) 21 kap. 5 § ABL
- Är "frikopplade" från varandra
- Borgenärsskyddsregler eller andra intressen?

Ytterligare frågor att beakta vid lån eller ställande av säkerhet

- Lån eller ställande av säkerhet kan utgöra en värdeöverföring
- I den mån gäldenären inte är god för återbetalning/ regressfordran när lånet lämnas/ säkerställandet sker utgör det en värdeöverföring (till mottagaren/den till vars förmån säkerheten ställs), som då ska bedömas enligt reglerna i 17 kap.

VEM omfattas av förbudet – den ”förbjudna kretsen”

1. aktieägare i bolaget eller i annat bolag i samma **koncern**,
2. styrelseledamot eller VD (suppleanter? de facto-ledamöter?) i bolaget eller i annat bolag i samma **koncern**,
3. make (sambo), syskon eller släkt i upp- eller nedstigande led (samt vissa svågerförhållanden) till 1 eller 2,
4. en juridisk person över vilken en person som avses i 1–4, ensam eller tillsammans med någon annan där, har ett bestämmande inflytande.

NJA 2015 s. 578 Nordic Gas

- Vid bedömningen av om ett penninglån har lämnats i strid med låneförbudet är förhållandena vid tidpunkten för låneavtalets ingående avgörande
- En styrelsesuppleant ska vid tillämpning av låneförbudet jämföras med en styrelseledamot.

Göta hovrätt dom 18 december 2015 i mål nr T 511-15

- Styrelseledamot har ansetts solidariskt ansvarig med revisor för underlåtenhet att upptäcka förskingring i bolaget
- Ansvarsfrihet begränsar inte en revisors möjlighet att föra regresstalan
- Inte heller ägarsamtycke bör göra detta
- Styrelseledamoten befanns oaktsam
- Fördelning enligt huvudtal

Revisors ansvar

En revisor, lekmannarevisor eller särskild granskare är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i [1§](#). Han eller hon ska även ersätta skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av hans eller hennes medhjälpare.

Internt
ansvar

Externt
ansvar

Internt
och
externt
ansvar

Prosolvía 2013

Hovrättsmål – vann aldrig laga kraft

Bevislättning pga ”underlåtenhet”;
Landskronadomen

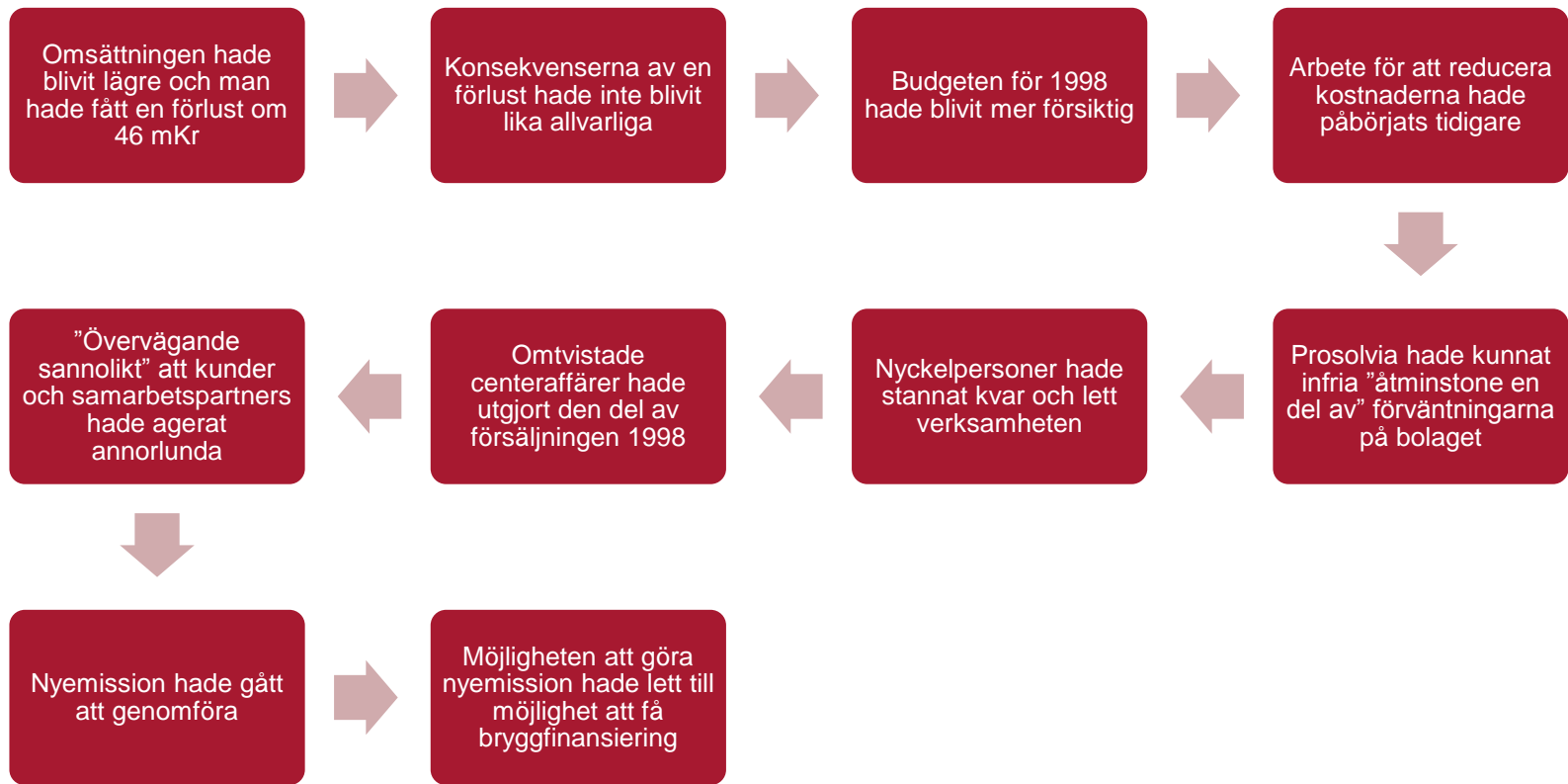
Hypotetiskt händelseförlopp - lång
kausalitetskedja

Adekvans?

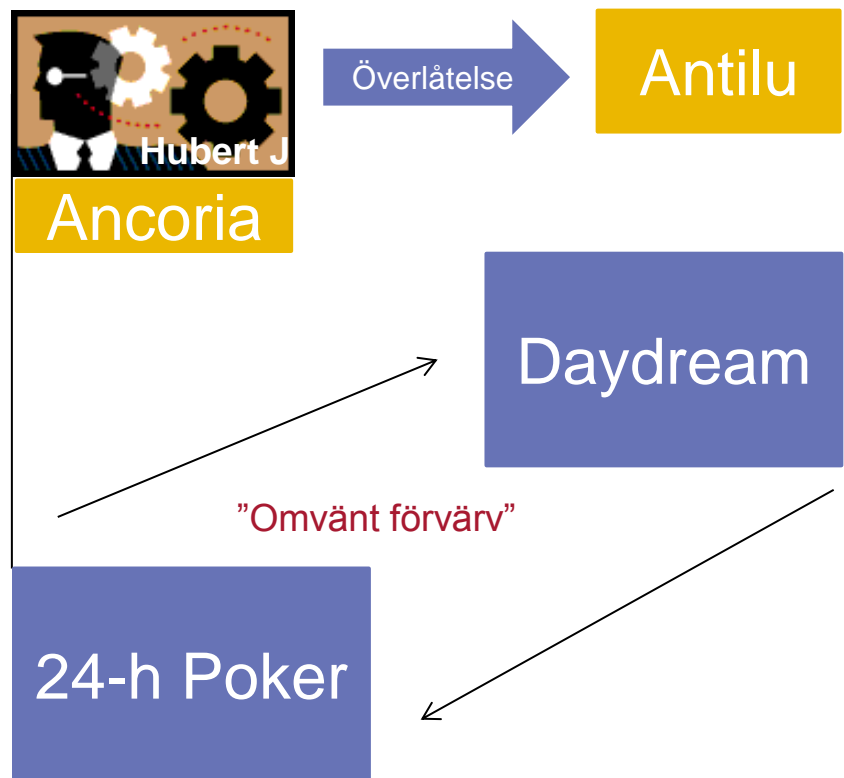
Skadeberäkning

Det hypotetiska händelseförloppet

NJA 2014 s. 272 BDO

- Hubert J ägde aktier i 24-h Poker genom en kapitalförsäkring i Ancoria
- För att komma in på börsen kom aktieägarna i 24hPoker överens med det börsnoterade bolaget Daydream om ett omvänt förvärv där Daydream köpte 24hPoker mot ersättning i form av nyemitterade aktier i Daydream
- Daydreams aktier värderades för högt pga revisors oaktsamhet
- Antilu som övertagit Hubert J:s och Ancorias anspråk väckte talan mot revisorn enligt 29:2 ABL
- HovR (2-1) konstaterade att genom revisorns oaktsamhet värderades Daydreams aktier högre än vad de egentligen var värda när man köpte ett annat bolag och att Hubert därmed lidit skada.
- **HD fann att kausalitet saknades**

Ansvarsgenombrott

Aktieägares ansvar (29:3-4 ABL)

- **3 §** En aktieägare skall ersätta skada som han eller hon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bolaget, en aktieägare eller någon annan genom att medverka till överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen
- **4 §** Om det är motiverat med hänsyn till faran för fortsatt missbruk och förhållandena i övrigt, är en aktieägare som avses i **3 §** också skyldig att lösa in skadelidande aktieägares aktier. Lösenbeloppet skall bestämmas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till bolagets ställning och övriga omständigheter

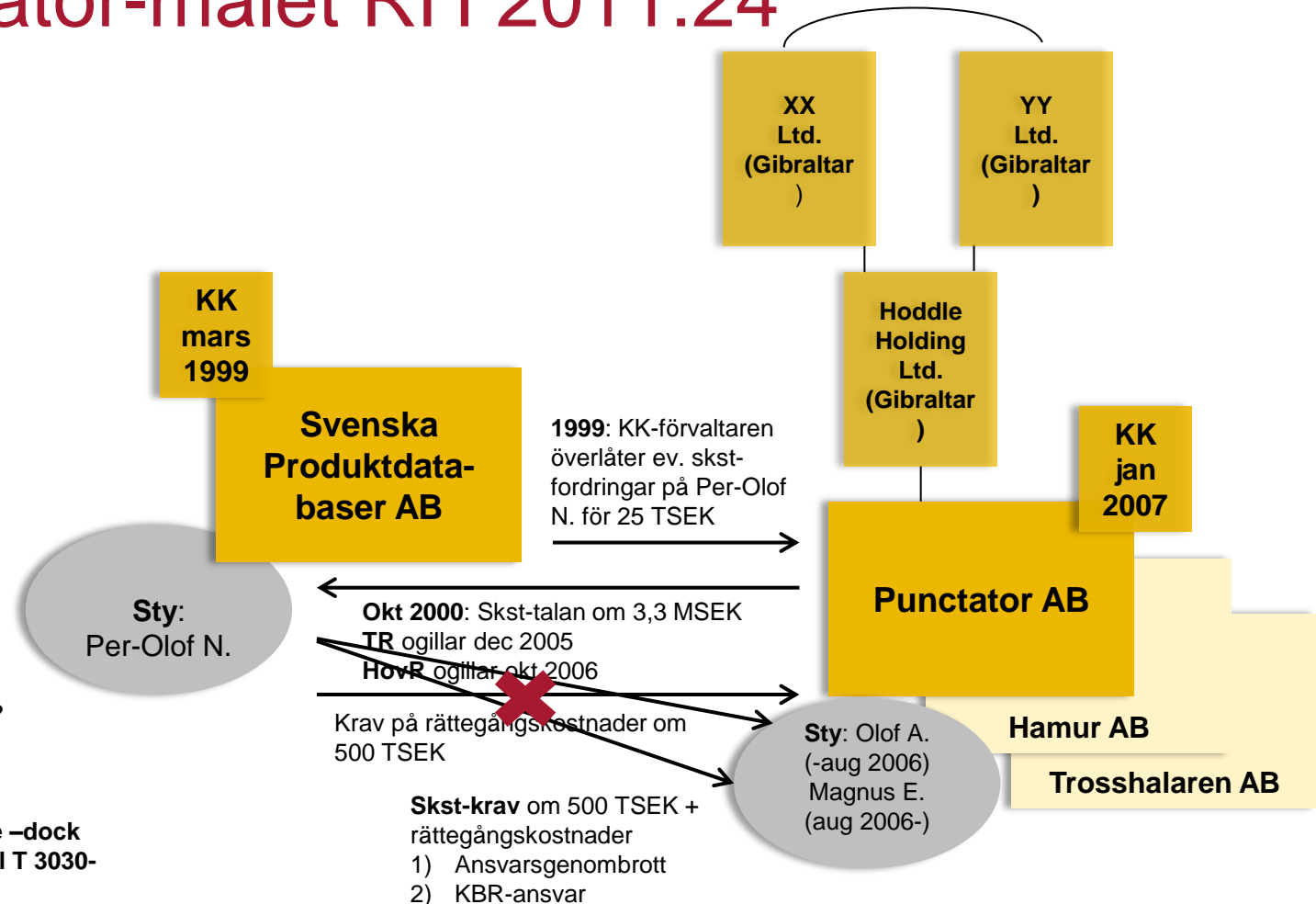
Ansvarsgenombrott

1:3 ABL huvudregel

Förutsättningar enligt förarbeten och litteratur för ansvarsgenombrott:

- att aktieägaren innehar en dominerande ställning i förhållande till bolagets verksamhet,
- att bolaget agerat otillbörligt genom att minimera sin egen ersättningsskyldighet, och
- att bolaget varit underkapitaliserat.

Punctator-målet RH 2011:24

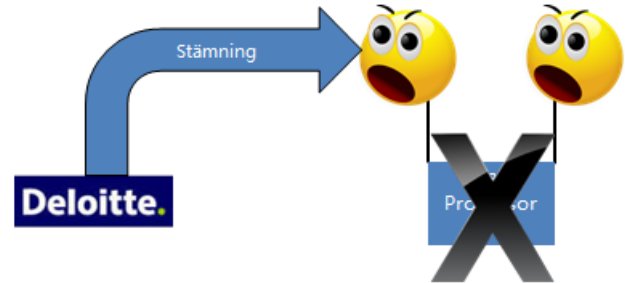
- Ansvarsgenombrott?
- För vem?
- KBR-ansvar?
- För vem?
- Begränsad betydelse –dock Svea HovR dom i mål T 3030-13 2014

Processormålet – NJA 2014 s. 877

HD: bolaget har utgjort endast ett medel för aktieägarna att kunna driva rättsprocessen avseende den förvärvade fordringen med en begränsad risk för negativa ekonomiska konsekvenser för egen del, men med bibehållen möjlighet att få del av de ekonomiska fördelarna vid en framgång i processen.

HD anger som grund för ansvarsgenombrott

- att förpliktelser enligt ett avtal under vissa förutsättningar göras gällande inte bara mot den som formellt har åtagit sig dem utan även mot den som har det reella intresset i saken, t.ex. när en verksamhet i en juridisk person i själva verket är att se som bedriven av ägaren själv,
- att en aktieägare i vissa situationer kan bli ersättningsskyldig på grund av allmänna skadeståndsrättsliga regler, samt
- att *i vissa andra särskilt kvalificerade* fall kan ett personligt betalningsansvar för aktieägare komma på fråga.

Ansvarsgenombrott för styrelseledamöter?

”Vad som nu har sagts om möjligheten av ansvar för aktieägare kan beroende på omständigheterna tänkas gälla även annan än aktieägare, t.ex. en styrelseledamot.”

Ansvar vid kapitalbrist

NJA 2012 s. 858

Martin Olsson
CASHAR

Kredit

Trollhotellen AB

- Två styrelseledamöter inträdde efter att bolaget var kontrollbalansräkningspliktigt
- Efter deras inträde köptes varor som aldrig betalades
- Bolaget försattes i konkurs
- Martin Olsson yrkade på KBR-ansvar
- HD fann att de i och för sig kunde bli ansvariga, med möjlighet att exculpera sig
- Genom att de vidtagit åtgärder för att återställa kapitalet rimligt snart efter inträde var de inte personligen ansvariga
- En årsredovisning kan fungera som kontrollbalansräkning

NJA 2014 s. 892

- Säljande aktieägare, tillika f.d. styrelseledamot hade inget ansvar för förpliktelser som uppstått efter försäljning
- Hon har inte ansetts försumlig då hon sökt råd och förvissat sig om att tillträdande styrelse skulle ha vidtagit tillbörliga åtgärder
- ”Farligt” att avgå utan att ha vidtagit åtgärder

NJA 2014 s. 948

- Borgenär som är i ond tro om kapitalbrist kan inte anses påtagligt skyddsvärd
- Borgenären får därför inte åberopa tvångslikvidationsansvar om han inte förbehållit sig den rätten i förhållande till styrelsen
- **Helt** nytt rekvisit utan spår i lagen

Övrigt

HD 2016 s. 107 Emissionsgarantier

- Ett antal personer hade påtagit sig en s.k. emissionsgaranti om inte en emission i Labs2 skulle bli fulltecknad
- Vid teckningstidens slut var nyemissionen inte fulltecknad
- Labs2 krävde därför att emissionsgarantierna skulle infrias
- Sedan Labs2 utan framgång riktat krav mot garanterna erbjöd sig Trygghetsbolaget att teckna aktierna
- Samma dag överlät Labs2 till Trygghetsbolaget sina krav mot garanterna.
- Målet gäller huruvida garanterna var skyldiga att betala Trygghetsbolaget för teckningslikviden mot att de får aktierna

Aktiebolagsrättsliga axplock

En botanisering bland ny och kommande lagstiftning och ny praxis på associationsrättens område

Professor Erik Nerep

Adj. professor Carl Svernlöv